

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 18
Спецвипуск: Проблеми історії в сучасному науковому дискурсі

Рівне – 2010

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 18. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2010. – Спецвипуск: Проблеми історії в сучасному науковому дискурсі. – 296 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, кандидат історичних наук, професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор (м. Острог).

Киридон Алла Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Київ).

Степанков Валерій Степанович, доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський).

Стоколос Надія Георгіївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне).

Фісанов Володимир Петрович, доктор історичних наук, професор (м. Чернівці).

Чухліб Тарас Васильович, доктор історичних наук (м. Київ).

Швецова-Водка Галина Миколаївна, доктор історичних наук, професор (м. Рівне);

Шеретюк Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України
часопис „Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії”
визнано фаховим виданням у галузі історичних наук

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 4 від 27 листопада 2009 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2010

9. Лоцманова Г. И. Из истории формирования колониальной идеологии английского империализма / Г.И.Лоцманова // *Вопросы истории*. – 1963. - № 2. – С.102 – 111.
10. Парфёнов И. Д. Колониальная экспансия Великобритании в последней трети XIX века / И.Д.Парфёнов. – М.: Наука, 1991. – 190 с.
11. Керзон, лорд. Место Индии в империи: Речь произнесённая им 19 октября 1909 г. в Эдинбургском философском институте // *Формирование гуманистических традиций отечественного востоковедения (до 1917 г.)*. – М.: Наука, 1984. – С. 257 – 290.

УДК 94:327(72)

Кузьма Тетяна

ДЕРЖАВА МАКСИМІЛІАНА В МЕКСИЦІ: ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблематика колоніальної експансії на американському континенті в XIX ст. належить до розряду однієї з найменш досліджених у сфері зовнішньої політики західноєвропейських держав. Особливий інтерес породжує вивчення витоків французького колоніалізму, темпи якого почали нарощуватися в роки Другої імперії. Хоча територіальна експансія Франції розвивалася повільніше британської, проте саме тоді Наполеон III став на деякий час суперарбітром Європи, як його тоді називали багато авторитетних публіцистів за кордоном.

Користуючись зручною нагодою, французький імператор здійснив водночас декілька експедицій у різні точки світу: Китай, Сирію, Кохінхіну та Мексику. Перші кампанії Наполеона III виявилися колоніальними пригодами без серйозних наслідків, на відміну від більш масштабної американської авантюри, яка мала на меті шляхом перетворення мексиканської республіки у васальну імперію створити величезну Латинську імперію на американському континенті. У цій складній політичній ситуації Мексиці потрібно було зберегти не лише форму представницької демократії, а й відстояти свою незалежність і суверенітет, адже мова йшла про загрозу перетворення її в колонію чи напівколонію Франції. То ж не дивно, що англо-франко-іспанська інтервенція в Мексику набула досить великого міжнародного значення та широкого резонансу в Європі, а особливо в США.

Загалом європейська експедиція в Мексику в 60-х рр. XIX ст. є однією з найзначніших подій в історії цієї країни, найдискусійнішою і недооціненою сторінкою як в історії міжнародних відносин Нового часу, так і в історії північноамериканського континенту.

Актуальність теми наукової розвідки визначається наступними чинниками. З одного боку, створення колоніальних імперій, боротьба за панування над заморськими територіями, формування нових суспільств у Західній півкулі і, насамперед, у Північній Америці є однією з домінант історії Нового періоду, тому вивчення різноманітних аспектів цих процесів має велике значення в загальнонауковому плані. З другого боку, аналіз багатьох моментів зовнішньополітичної та дипломатичної позицій держав-інтервентів, а також США щодо Мексики є вагомим для розуміння важливих тенденцій внутрішньо- і зовнішньополітичного розвитку цієї держави напередодні, під час і після мексиканської кампанії.

Крім того, помітну роль відіграє той факт, що дана тематика лише частково розглядалася у зарубіжній науковій літературі та майже зовсім не вивчалась українськими істориками, що, безперечно, актуалізує тему пропонованого дослідження.

Мета розвідки полягає у комплексному науковому аналізі планів великих європейських держав щодо створення маріонеткової імперії в Центральній Америці в 60-х рр. XIX ст., визначенні пріоритетних аспектів розвитку цієї держави та причин краху мексиканської експедиції.

Аналіз ступеня вивченості істориками питання про плани створення, функціонування та причини падіння профранцузької імперії в Мексиці дозволяє зробити висновок про те, що на сьогоднішній день існує незначна кількість історичних досліджень, де певною мірою аналізуються різні сторони мексиканської експедиції європейських держав (К.К. Корті, Й. Любінські, К. Гюнтера, Дж. Хасліп, Т.Сабре, С. Роха, А.Б. Беленький), однак комплексне системне дослідження відсутнє.

На основі проведеного наукового дослідження можна сформулювати його основні підсумкові положення.

Аналіз історичних передумов виникнення мексиканської експедиції європейських держав дає право стверджувати, що вони визначаються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. В 50-х роках XIX ст. Мексика розривалася у безкомпромісному протистоянні двох політичних сил – лібералів, тобто прихильників республіканської форми правління, та консерваторів-монархістів, які намагалися усіляко ідеалізувати колоніальне минуле Мексики. Ця боротьба кардинально змінила політичну ситуацію, прискорила та загострила всі суспільні процеси на користь республіканців. За таких критичних умов, клерикально-консервативна меншість Мексики, яка останнім часом вже не мала змоги адекватно реагувати на реформістську діяльність лібералів, змушена була піти на пошук зовнішньої підтримки, яку вона вбачала у надійних протекціях монархічної Європи. Разом з тим цій ситуації немало посприяли фінансова криза в державі, що призвела до неможливості оплатити зовнішні борги, та виснаженість несправедливими війнами зі США, внаслідок яких Мексика втратила більшу половину своєї території. Всі ці фактори стали „вразливим місцем” молодій республіці, тим самим даючи поштовх європейській експедиції в Латинську Америку.

Констатовано, що офіційним приводом до інтервенції послужила постанова мексиканського конгресу про дворічний мораторій на борги європейським державам-кредиторам, тобто Велика Британія, Іспанія та Франція в очах світової спільноти керувалися принципом захисту своїх законних фінансових інтересів. Проте немає підстав сумніватися, що окрім проголошеного фінансового фактору, інтервенти керувалися більш далекосяжними планами та намірами – шляхом створення маріонеткової імперії в Мексиці зміцнити свої позиції і поширити вплив на американському континенті та протиставити його зростаючому впливу США. Тим паче, що ситуація поставала, як ніколи, сприятлива – цей єдиний реальний противник, який міг активно протидіяти планам європейських країн, розривався в міжособистій громадянській війні. Це був головний фактор, який взагалі зробив можливою мексиканську авантюру та надав Англії і Франції можливість сподіватися на те, що розпад і послаблення Сполучених Штатів дозволить їм підпорядкувати своєму впливу країни Латинської Америки, зокрема й Мексику. До того ж, окрім єдиної спільної мети, кожна з держав-учасниць мала свої приховані погляди на експедицію, які, власне, і обумовлювали безпосередню участь у ній.

Французький імператор сподівався таким методом примножити славу Другої імперії, здійснивши свою шалену мрію – заснувати латинське домінуюче становище в Америці та протиставити його англосаксонському впливу на півночі. Цей ідеологічний чинник доповнювався не менш важливою фінансовою обставиною: Наполеон III вимагав від мексиканського уряду задовольнити окрім офіційного боргу перед Францією ще й борги швейцарського банку Жеккера, бони якого були викуплені за безцінь французькими підданими. Крім того, французький імператор планував завдяки здобуткам у Мексиці зміцнити послаблені позиції свого режиму у Франції. Що стосується Іспанії, то основною, до того ж усім відомою, причиною її участі в експедиції було прагнення повернути назад свою найбагатшу колонію, а якщо б це виявилось нереальним, то хоча б здобути мексиканську корону для одного з принців Бурбонської династії.

Отже, 31 жовтня 1861 р. в Лондоні між Англією, Францією та Іспанією було підписано конвенцію про основні аспекти здійснення ними інтервенції в Латинську Америку. Сторони зобов'язувалися не шукати для себе ніякої особистої вигоди та не обмежувати свободу мексиканців у виборі форми правління, проте насправді, як показав подальший розвиток подій, держави-учасниці розуміли цю конвенцію значно ширше її буквального значення. Втім, докладно проаналізувавши угоду, автор підкреслює одну вкрай важливу деталь: з дипломатичної точки зору, особливих порушень договору з боку європейських держав не відбулось, тому що сама конвенція була складена таким чином, що її можна по-різному інтерпретувати. То ж попри все, гіпотетично можливість повороту подій, корисного для інтервентів, свідомо чи не свідомо закладалася в конвенцію вже з самого початку.

Таким чином, для європейських країн на початку 60-х рр. XIX ст. склалася сприятлива ситуація для здійснення інтервенції в Мексику. Це зумовлювалося низкою факторів, серед яких виокремимо фінансовий, вірніше борговий чинник і нестабільність влади. Втім, найголовнішою умовою, що взагалі дозволила здійснити експедицію, була громадянська війна в США. Вона посіяла в намірах Наполеона III та Пальмерстона зерно надії на можливий розпад Сполучених Штатів на дві незалежні федерації, а для цього створення проєвропейської імперії на південь від Ріо-Гранде здавалося особливо доречним.

Вже на початку інтервенції низка факторів, які зумовлювали появу мексиканської експедиції і викликали необхідність участі в ній Великої Британії, Франції та Іспанії, тепер склалися таким чином, що Англія могла досягти своїх цілей, не продовжуючи далі експансії.

Англійський прем'єр-міністр Пальмерстон, спостерігаючи за все більш поглинаючою Наполеона III авантюрою, зумів вдало на ній зіграти, вирішивши вивести з Мексики свої війська майже на самому початку експедиції. Його міркування керувалися здоровим глуздом - Франція була зацікавлена в розпаді США і підтримці Півдня, зайнятість Луї-Наполеона в Латинській Америці підривала його позиції у Європі, до того ж в самій Мексиці він неминуче змушений був би здійснити всі ті цілі, які переслідував англійський уряд, розпочинаючи експедицію.

Іспанія, в свою чергу, теж відмовилася від продовження інтервенції, оскільки не бачила жодної подальшої перспективи в цьому. Прем'єр-міністр О'Доннелль усвідомлював, що Наполеон III, намітивши в кандидатури на мексиканський трон австрійського ерцгерцога Максиміліана, в жодному разі не підтримає принца Бурбонської династії, внаслідок чого Іспанії не вдасться повернути свій попередній статус у монархічній Мексиці, до якого вона прагнула, беручи участь в експедиції. Ці обидві європейські країни, виходячи з блоку держав-інтервентів і виводячи свої війська з Мексики, дійсно нічого не втрачали, адже ситуація, яка повстала там перед Наполеоном III залишала бажати кращого – безкомпромісний настрій мексиканського населення до монархічної форми правління, категоричне неприйняття нової влади та методів її встановлення негативно позначалися на політичному та економічному становищі імперії, яке в цих умовах ніяк не могло бути стійким, міцним, а найголовніше - перспективним. Втім, французького монарха подібний стан справ цілком влаштував. З одного боку, союзники по інтервенції - Британія та Іспанія - хоч і відступали, проте не заперечували подальшої участі Франції в мексиканській експедиції, а навпаки - всіляко її заохочували. З другого, Наполеону III надавалася в Мексиці повна свобода дій - він міг вести гру лише за своїми правилами, ні з ким не узгоджуючи, і це, очевидно, йому особливо імпонувало.

Ерцгерцог певною мірою підтримав антиклерикально спрямовані реформи свого попередника президента Б. Хуареса про націоналізацію церковного майна, чим викликав незадоволення і так невеликої групи своїх щирих прихильників – консерваторів, якими, власне, і був посаджений на трон. Всупереч своїм сподіванням, імператор не здобув жодної підтримки серед політичних опонентів, які продовжували негативно сприймати незаконним і примусовим методом встановлену владу французького протезе. Окрім цього, Максиміліан зробив ще одну фатальну для нього помилку, прийнявши декрет від 3 жовтня 1865 р. про страту ворогів імперії, схоплених зі зброєю. Це само собою суперечило його квітневій конституції, де мексиканцям гарантувалися демократичні права та свободи. То ж не випадково майже через два роки він сам став жертвою виданого ним „чорного закону”.

Факт безперспективності держави Максиміліана автор пояснює передусім недієвою політичною програмою Габсбурга, де домінуючу роль зіграли ліберальні принципи. Однак, зумовлювався він декількома чинниками: 1) маріонетковий характер держави австрійського ерцгерцога, що, звичайно, стримувало її політичний розвиток; 2) категорична позиція мексиканського населення, його несприйняття нової влади та методів її встановлення; 3) внутрішня політика імператора Максиміліана та його урядів, що характеризувалася суперечливістю та неоднозначністю: ерцгерцог зайняв ліберальну позицію в той час, як на трон був посаджений консерваторами, підривав становище духовенства в прокатолицькій країні, приймав демократичну конституцію поряд із „чорним законом”. Такою контрспрямованою діяльністю Габсбург не лише не залучив на свій бік частину республіканців, а й втратив зовсім невелику групу вірних прихильників, чим просто загнав себе у глухий кут; 4) створення монархії в Мексиці не позбавило її від фінансових проблем, через те, що борги республіки європейським кредиторам автоматично переростали в борги імперії. Перед Максиміліаном повстало складне питання їх погашення, до того ж потрібні були кошти для подальшого ведення війни зі всезростаючими силами хуаристів; 5) існуванню великої профранцузької імперії в будь-який момент могли протиставити своє veto сусідні Сполучені Штати, рішуча позиція яких в цьому питанні була загальновідомою.

Незважаючи на негативні тенденції у внутрішньополітичному розвитку держави, імператор Максиміліан не впадав у відчай, а, навпаки, намагався сфокусувати свою увагу на реалізації активної зовнішньої діяльності. Обрану стратегію Габсбург мотивував двома факторами: визнання його уряду могутніми європейськими державами та схильність Наполеона

III до концепції створення величезної Латинської двоєдиної (Мексика-Бразилія) федерації на американському континенті. Саме ці чинники допомагали мексиканському імператору триматися на плаву та сподіватися на позитивний результат доленосної для нього мексиканської авантюри.

Дійсно, за три роки існування Другої імперії у Мексиці, уряд Максиміліана обмінювався дипломатичними представниками з майже всіма монархічними державами Європи, яка прийняла незаконно встановлену французькими багнетами владу австрійського принца. Вчорашні осудливі відгуки про несправедливе втручання у внутрішні справи незалежної держави зненацька змінилися закликами до партнерства та співпраці з новим урядом. Зі свого боку, всі латиноамериканські держави (за винятком Бразилії) висловили протест проти збройної інтервенції в Мексику та спроби Франції нав'язати мексиканському народу маріонетковий монархічний режим.

Таким чином, негативні тенденції у внутріполітичному розвитку держави Максиміліана, нездатність ерцгерцога створити в Мексиці хоч якусь масову базу на підтримку свого режиму, слабка гарантія трону наполеонівською Францією – всі ці моменти зумовили не лише факт безперспективності, а й закономірності трьохрічного існування Другої імперії в Мексиці. Проте головним каталізатором краху планів французького імператора стало завершення міжусобної війни у Сполучених Штатах, що означало їх неминуче втручання у справи південного сусіда, а водночас і в справи Франції.

На початку 1866 р. стала очевидною фактична недієздатність держави Максиміліана, яка, по-суті, з самого початку була приречена на неминучий крах. Каталізатором у цій ситуації стало закінчення громадянської війни в Сполучених Штатах Америки, а це означало їх неодмінне втручання у справи південного сусіда. Для Наполеона III така фатальна формула засвідчувала лише один варіант дій – поспішне виведення з Мексики своїх військ, оскільки наражатися на недоречну для Франції війну з США він аж ніяк не хотів. Таке зіткнення, небезпечне для Франції саме по собі, здавалося ще більш страшним, тому що ускладнювалося ще однією побічною обставиною: войовнича Прусія поряд з французькими кордонами вже вела інтригу об'єднання німецьких держав у велику імперію. Тож Наполеону III нічого іншого не лишалось, як віддати головнокомандуючому військами наказ повертатися назад, остаточно поставивши на політичній спроможності імперії Максиміліана крапку. Цим самим французький монарх зрадив австрійського ерцгерцога, який потрапивши у полон до республіканців, був переданий військовому трибуналу та розстріляний на основі його ж таки декрету від 3 жовтня 1865 р.

Отже, трагедія в Мексиці показала, що існує ще дещо вище від торжества тимчасового сумнівно отриманого успіху – торжество справедливості. Стало зрозумілим, що бонапартизм Наполеона III наближається до занепаду, до свого фатального фіналу, адже його брутальна колоніальна політика чи не вперше зустріла нездолану перепону саме в Мексиці.

В ході наукового дослідження було проведено аналіз повідомлень зарубіжних (французьких, англійських, іспанських, американських і російських) періодичних видань про основні аспекти організації та здійснення інтервенції у Мексику. З'ясовано, що преса, яка дотримувалася твердого урядового курсу (окрім американської), схвалювала цілком і повністю експедицію, аргументувавши це намаганням дати Мексиці міцну та стабільну владу, що вивела б країну з кризи. На відміну від офіційної періодики, опозиційні часописи, які репрезентували думку більшості населення, називали мексиканську експедицію „злочинною справою”, що стала вираженням особистих меркантильних прагнень держав-інтервентів і в майбутньому призвела до послаблення їх міжнародного авторитету. Цілком непричетна до даних подій російська преса, яка досить активно спостерігала за подіями в Латинській Америці, незважаючи на деякі розбіжності, у більшості викривала справжні цілі інтервенції, матеріальну зацікавленість у ній європейських монархів, суперечності у таборі союзників і ненадійність їх договору.

Підсумовуючи, можна зазначити, що період європейської / французької інтервенції в Мексику наштовхується сьогодні на зростаючий інтерес. Цю тенденцію можна пояснити, з одного боку, тим, що сучасна мексиканська історіографія розглядає період 1861 – 1867 рр. як вирішальну, важливу фазу, що була необхідною для консолідації республіки та для самоствердження нації. З другого боку, це була подія великого міжнародного значення, адже з моменту відступу з Мексики політична роль Франції покотилася похилою площиною та вже

ніколи не піднімалася до попередніх висот і, навпаки, політичне значення США в даному регіоні з моменту краху експедиції почало посилюватися.

Джерела та література

1. Беленький А.Б. Разгром мексиканским народом иностранной интервенции (1861-1867 гг.). | А.Б.Беленький. - М.: Издательство АН СССР, 1959. - 157 с.
2. Кор-ть М. Мексиканская экспедиция 1862-1863 гг. / М. Кор-ть - М.: Б/м., 1864. - 57 с.
3. Шерр И. Трагедия в Мексике / Пер. с англ. М. Стратилатова / И.Шерр. - СПб.: Плотников, 1874. - 224 с.
4. Corti E. Caesar Conte. Maximilian und Charlotte von Mexiko. Nach dem bisher unveröffentlichten Geheimarchive des Kaisers Maximilian und sonstigen unbekanntem Quelle: In 2 Bd. / E.Corti. – Zürich - Lpz. - Wien: Amalthea - Verlag, 1924. -Bd.I - 330 s., Bd. II - 436 s.
5. Günter K. Erzherzog Maximilians Projekt einer habsburgischen Doppelmonarchie in Amerika // Jahrbuch für Geschichte von Staat, Wirtschaft und Gesellschaft Lateinamerikas / K. Günter. - Bd. XXV. – Köln - Wien: Bohlau verl., 1988.- S. 169 - 188.
6. Haslip J. Imperial adventurer. Emperor Maximilian of Mexico / J. Haslip. – London: Cardinal, 1974. - 495 p.
7. Lefèvre Eugène. Documents officiels recueillis dans la secretaire privée de Maximilien. Histoire de l'intervention française au Mexique. Par. E. Lefèvre / Eugène Lefèvre. – Vol. 1 – 2. – Bruxelles et Londres. – 1869. – Vol.1 – 468 p. ; Vol. 2 – 452 p.
8. Lubienski J. Der maximilianische Staat Mexiko 1861 - 1867: Verfassung, Verwaltung und Ideengeschichte / J.Lubienski. - Wien - Köln - Graz., 1988. - 161 s.
9. Montlong Wilhelm von. Authentische Enthüllungen über die letzten Ereignisse in Mexico / Wilhelm von Montlong.. - Stuttgart : Buchhandlung, 1868. – 233 s.
10. Rocha S. Los principales episodios del sitio de Queretaro / Introd. y notas de Vito Alessio Robles / S. Rocha. – Mexico, 1946. – 124 p.
11. Tavera E. Schmit von. Geschichte der Regierung des Kaisers Maximilian I und die französische Intervention in Mexiko: 1861-1867. Von Dr. Ernst Schmit Ritter von Tavera / E. Tavera. – Bd. 1-2. – Wien – Leipzig: Braumüller. - 1903. - Bd. 1 - 433 s.; Bd.2 – 517 s.

УДК 94(477)

Косяк Світлана

НІМЕЦЬКИЙ КОЛОНІАЛЬНО-ТОВАРИСЬКИЙ РУХ У 1842 – 1882 рр

Упродовж 40 – 80-х років XIX століття в Німеччині виник ряд організацій, союзів, товариств, які зайнялися колоніально-пропагандистською діяльністю. Мета авторської наукової статті полягає у висвітленні генези й еволюції німецького колоніально-товариського руху в 40-х – на початку 80-х років XIX ст. Хронологічні рамки дослідження вмотивовані таким чином: 1842 рік – заснування членами Рейнського місіонерського товариства першої протестантської колонії в Південно-Західній Африці; 1882 рік – створення Німецького колоніального союзу, який відіграв головну роль в організаційно-пропагандистській діяльності у першій пол. і сер. 80-х рр. XIX ст.

Одними з перших організацій, котрі за своєю спрямованістю не були колоніальними, проте справляли суттєвий вплив на розвиток німецької колоніальної експансії, стали місіонерські товариства. Вони були провідниками німецького впливу в заморських країнах задовго до офіційного початку колоніальних загарбань і зробили певний внесок у формування деяких принципів та ідей колоніалізму, розвиток колоніальної пропаганди.

Обіцяючи в нагороду за обернення в християнство право на одержання різних благ на небі, присипляючи пильність і послаблюючи волю туземних народів до опору, місіонери надавали дуже велику послугу колонізаторам у справі забезпечення найсприятливішої політичної обстановки для майбутніх анексій. Можна з повним правом стверджувати, що Німецька Східна і Південно-Західна Африка були класичним прикладом того, як християнські місіонерські товариства багаторічною діяльністю створили передумови для колоніального підкорення цих територій. Місіонерські організації прагнули перетягнути на свій бік побільше африканців, бо „ідея Бога” повинна була допомогти їм тримати місцеве населення у покорі.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	3
NOTA BENE	
Киридон Алла, Троян Сергій ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ІСТОРИЧНОГО ДИСКУРСУ	4
ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ	
Гон Максим ЄВРЕЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ АВТОРИТАРНИХ/ТОТАЛІТАРНИХ РЕЖИМІВ: НЕКОНВЕНЦІЙНИЙ ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС	16
Долганов Петро ЕКОНОМІЧНИЙ НАЦІОНАЛІЗМ В ІДЕОЛОГІЇ І ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ПАРТІЙ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ	21
Борщевич Володимир ДЖЕРЕЛА ПРИБУТКІВ, ЗАМОЖНІСТЬ ВОЛИНСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА У 30-Х РР. ХХ СТ.	28
Жив'юк Андрій ДІЯЛЬНІСТЬ УЛАСА САМЧУКА НА ТЕРИТОРІЇ РЕЙХСКОМІСАРІАТУ «УКРАЇНА»	32
Киридон Євгенія ЖІНКИ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ: ГЕНДЕРНИЙ ДИСКУРС	49
Луценко Катерина ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА ЯК ІМІДЖЕВА ТЕХНОЛОГІЯ У СИСТЕМІ КОМУНІКАЦІЇ ТА МАРКЕТИНГУ (концептуальний аналіз на прикладі України)	57
Васюк Анатолій КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПОЛЬЩЕЮ	63
ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
Олексієвець Тарас ГЕНЕЗА ЧЕСЬКИХ ЛОКАЦІЙНИХ МІСТ: МІСТОБУДІВНИЙ І УРБАНІСТИЧНИЙ ДИСКУРС	68
Алієв Максим МІЖНАРОДНІ ТОРГОВО-ТРАНСПОРТНІ ШЛЯХИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ	72
Шеретюк Валерій ПЕРЕДУМОВИ ПЕРШОГО ПОДІЛУ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ: ДИСКУРС ДИСИДЕНТСЬКОГО ПИТАННЯ	77
Северова Ольга ДЕКАБРИСТИ І ПОЛЬСЬКЕ ПИТАННЯ: ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС	82

Венгер Наталія МЕНОНІТСЬКА СКЛАДОВА РОСІЙСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: (НА ПРИКЛАДІ ТАВРІЙСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ ДР. ПОЛ. ХІХ СТ. – 1914 Р.)	85
Бондарчук Тетяна СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДУМКА АНГЛІЇ ВІДНОСНО ПОЛІТИКИ КРАЇНИ В ІНДІЙСЬКИХ ВОЛОДІННЯХ	92
Кузьма Тетяна ДЕРЖАВА МАКСИМІЛІАНА В МЕКСИЦІ: ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	96
Косяк Світлана НІМЕЦЬКИЙ КОЛОНІАЛЬНО-ТОВАРИСЬКИЙ РУХ У 1842 – 1882 рр.	101
Троян Павло КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ В НІМЕЧЧИНІ ДО ПРОБЛЕМ ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.	105
Валюх Людмила НІМЕЦЬКА КОЛОНІАЛЬНА ЕКСПАНСІЯ В АФРИЦІ У ВИСВІТЛЕННІ БРИТАНСЬКОЇ ПРЕСИ	111
Плюта Наталія ФРАНЦУЗЬКИЙ КОЛОНІАЛІЗМ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ ТА ІДЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ	116
Долід Вячеслав ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ АНГЛІЇ В СЕРЕДИНІ 90-Х РОКІВ ХІХ СТ.	126
Блох Юлія ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У КОНТЕКСТІ ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ДИСКУСІЙ ПОЧАТКУ ХХ СТ.	132
Сталоверова Ганна ЕВОЛЮЦІЯ БРИТАНСЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ (1914-1921 рр.): КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ	137
Алексієвець Леся ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В ПОЛЬЩІ: ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС 1918–1926 РР.	142
Гакман Сергій ПРОБЛЕМА БЕССАРАБІЇ ТА БУКОВИНИ У КОНТЕКСТІ РАДЯНСЬКО-РУМУНСЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН. 1917-1940 РР.	153
Давлетов Олександр «ГІТЛЕРЮГЕНД» І МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА НСДАП В 1933-1936 рр.	159
Невинна Галина НІМЕЦЬКО - ФІНСЬКІ ВІДНОСИНИ 1933 – 1939 РР.: ВЕРИФІКАЦІЯ БАЗОВИХ ПОЛОЖЕНЬ	165
Дорофєєв Денис ШВЕЙЦАРІЯ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД І В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИЧНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ	170

Рощина Галина НЕОНАЦИЗМ У СУСПІЛЬНО -ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУЧАСНОЇ НІМЕЧЧИНИ	176
Лесняк Віталій РОЗПОДІЛ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ: ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ДИСКУРС ФРАНКІСТСЬКОГО І ПОСТФРАНКІСТСЬКОГО РЕЖИМІВ	182
Христюк Тетяна ПОЛІТИЧНА ОПОЗИЦІЯ В РОСІЇ (КІНЕЦЬ 1980-Х – 2000 РР.): КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ПІДСУМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ	188
Наумов Андрій ПЕРША ПРЕЗИДЕНТУРА ВОЛОДИМИРА ПУТІНА: ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС	195
Троян Віктор СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕВОЛЮЦІЇ ПАН'ЄВРОПЕЙСЬКОГО РУХУ: ПЕРСПЕКТИВИ ОБ'ЄДНАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ НАРОДІВ	201
Тихомирова Євгенія РОЛЬОВА УЧАСТЬ ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ У ПРОЦЕСАХ ПОЛІТИЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИЧНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	212
Дукмас Олена ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА ІДЕЯ У ВИМІРІ РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	220
Хаврук Ігор ГЕНЕЗА Й ЕВОЛЮЦІЇ ІНСТИТУТІВ РЕФЕРЕНДУМУ ТА ПЛЕБІСЦИТУ: ІСТОРИЧНИЙ ДИСКУРС	230
ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРИОГРАФІЇ	
Троян Сергій ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ НІМЕЦЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ: АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ	237
Киридон Алла СОЦІОІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДЕРЖАВНО-ЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ 1917 – 1930-Х РОКІВ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС	243
Постоловський Руслан ЕВОЛЮЦІЯ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС	269
Герасимчук Таміла ГЛОБАЛЬНА ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ США: КОНЦЕПТУАЛЬНО-ДОКТРИНАЛЬНИЙ ДИСКУРС	273
Шеретюк Оксана ПОЛІТИЧНІ ІМПЕРАТИВИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ: ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ДИСКУРС	279
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	291

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Спецвипуск: Проблеми історії в сучасному науковому дискурсі

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С. Троян

Комп'ютерна верстка – С.С.Троян

Обкладинка – С.С.Троян

Підписано до друку 30. 11. 2009 р. Папір офсетний. Гарнітура “Times New Roman”.
Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної
поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2010. – Випуск 18. – Спецвипуск: Проблеми історії в сучасному науковому дискурсі. – 296 с.